

■ Cultuur

■ Economie

■ Jeugd

Milieu

■ Opvang en zorg

■ Over de grens

■ Recreatie

■ Sociaal

■ Wonen

Coöperatieve windenergie vereniging Kennemerwind

Jeroen Flamman

Introductie

Zon en wind veroorzaken enorme hoeveelheden energie. Die gratis natuurkrachten moeten worden benut. Ze kunnen veel meer worden toegepast en moeten daarom sneller tot ontwikkeling worden gebracht. Als we ons klimaat niet willen verliezen en niet in onze eigen luchtvervuiling willen omkomen, moeten wind- en zonne-energie een veel grotere rol gaan spelen in de energievoorziening. Zonne-energie is nu nog kostbaar en daardoor niet overal toepasbaar; wind kan nu al wel veel beter worden benut.

Een moderne windturbine is veel te groot en te duur voor een normale achtertuin. Hij levert bovendien véél te veel stroom op voor een huishouden. Beter is het om samen met anderen geld bij elkaar te brengen en méér windturbines op windrijke plaatsen te exploiteren. Zó werkt Kennemerwind vanaf 1989. Sinds 1996 hebben zij tien turbines, waarvan negen in het windpark Zijpe nabij Burgervlotbrug. Met de 10 turbines wekken zij voldoende schone energie op om een dorp met ruim 600 gezinnen van schone elektriciteit te voorzien. Bovendien hebben ze plannen voor nieuwe turbines langs het Noord-Hollands kanaal.

In de Coöperatieve Windenergie Vereniging Kennemerwind wordt de kennis en ervaring van veel deskundigen benut. Door deze manier van samenwerken kunnen veel mensen meedoen met het opwekken van schone energie en profiteren van de duurzame voordelen. Alle leden worden geïnformeerd over de gang van zaken in het verenigingsblad "Westerwind". Artikelen van algemene aard worden bovendien op de website gepubliceerd.

Kennemerwind is ontstaan uit onvrede met de trage voortgang van duurzame windenergie in de tijd van de kernenergie-discussie: "Geen kernenergie of kolen, koop een molen". Met de vereniging wordt gestreefd naar meer schone en duurzame windenergie. Iedereen wil eigenlijk schone energie, maar lang niet iedereen gelooft dat het ook echt kan. Drijfkracht achter de vereniging is dan ook om te laten zien dat schone energie echt mogelijk is.

Er zijn collega-coöperaties die als voorbeeld hebben gediend voor Kennemerwind, zoals Zeeuwind, Deltawind en de Westfrieze Windcoöperatie. Voornaamste economische doelstelling is om minimaal quitte te spelen met de exploitatie en om zo mogelijk voldoende middelen over te houden om de maatschappelijke doelen op lokaal niveau te steunen. De combinatie van economische doelen en ideële doelen werkt wederzijds versterkend. Het een kan niet zonder het ander; geld is nodig, de idealen zijn de motivatie. Geld voor de begininvesteringen kwam van leningen van leden die ook vonden dat er meer aan duurzame energie gedaan moest worden.

Initiatiefnemers en vrijwilligers

De trekkers van Kennemerwind zijn bevoegde mensen die weten dat duurzame energie mogelijk is en daarin willen investeren. Ze werken voor een goede zaak en willen 'tegenstanders' hun ongelijk laten zien.

De actieve leden zijn allen mensen met kennis van zaken, voornamelijk mannen (ondanks oproepen aan vrouwen om mee te doen), ouder dan dertig jaar, redelijk tot goed opgeleid en voornamelijk van autochtone afkomst. Het zijn allen mensen die de vereniging bewust steunen.

Nieuwe deelnemers worden niet geselecteerd; de enige voorwaarde tot deelname is een eenmalige inleg van € 50,- die na vijftien jaar weer wordt uitgekeerd. Het aantal leden is in de loop der tijd gegroeid naar ruim 650, door het uitvoeren van acties en dankzij de komst van internet.

Mensen zijn actief voor Kennemerwind als vrijwilliger. Veel van de vrijwilligers zijn deskundig op het gebied van (duurzame) energie. Er zijn tegenwoordig ook twee beroepskrachten actief (een molenaar en een beleidsmedewerker), die ook als vrijwilliger zijn gestart. Één arbeidsplaats is gesubsidieerd.

Grootste knelpunt rond de deelname is de termijn van vijftien jaar. Dat is lang, en vormt daardoor een hoge drempel. Er blijkt ook weinig vernieuwing te zijn in aantal en samenstelling van de vrijwilligers.

Profijtgroepen en draagvlak

Het grootste deel van de leden is niet actief. Zij dragen bij aan schone energie door geld aan

Kennemerwind te lenen. Gemiddeld hebben de ruim 650 leden tot nu toe zo'n € 500,- geïnvesteerd. Een lening wordt in 15 jaar met rente afgelost. Maar mensen kunnen met hun inleg ook sparen. Al enkele jaren wordt 7% rente uitgekeerd. Zo wordt geïnvesteerd in schone duurzame energie en hebben leden er eigen voordeel bij. Naast leningen zijn ook schenkingen mogelijk. Bij een 'geschenkovereenkomst' krijgt de begunstigde - als geschenk - de jaarlijkse rente en aflossing van de lening uitgekeerd. Deze rente is hoger dan bij de bank en voor veel mensen geheel of gedeeltelijk belastingvrij. De groene stroom kost zo geen eurocent extra en iedereen krijgt al het uitgeleende geld weer terug. Tevens hebben de leden invloed op de gang van zaken in de jaarlijkse Algemene Leden Vergadering.

Ook externe energiebedrijven profiteren van de activiteiten van Kennemerwind voor een groter draagvlak.

Het draagvlak voor Kennemerwind is groot. Door acties te voeren voor nieuwe turbines, positieve publiciteit in de media, successen in het verleden en positieve maatschappelijke actie is het draagvlak gegroeid. De coöperatie ontvangt steun van bestuurders die milieuvriendelijke energievoorziening in hun portefeuille hebben. Op lokaal niveau geven de plaatselijke milieuverenigingen steun aan het beleid van Kennemerwind. Bij de start moest de coöperatie het nog zonder enig draagvlak doen; pas bij de latere werving van leden verleenden sommige bestuurders steun. Hoewel het draagvlak groeiende is, is het wenselijk dit nog meer vorm te geven, door het bijvoorbeeld in een comité van aanbeveling uit te werken.

Het toenemende draagvlak wordt ook geïllustreerd op de markt van windenergie; er is tegenwoordig zelfs sprake van concurrentie. Dit heeft bij Kennemerwind tot wijzigingen in de strategie geleid: niet meer zelf alles realiseren, aangezien er (te) veel anderen zijn die dat ook kunnen en willen. Selectie van partners is nodig, op basis van een juiste houding ten aanzien van milieudoelstellingen, maatschappelijke kwaliteiten en betrokkenheid.

Begeleiding

Bij het initiatief van Kennemerwind was geen sprake van directe betrokkenheid van professionele begeleiders. Wel werd op afstand advies ontvangen van financiële deskundigen, uit het eigen ledenbestand of vanuit brancheorganisaties (zoals ODE, Pawex, VWNH).

Tegenwoordig is er nauwelijks sprake van professionele begeleiding, hoogstens een advisering van partners bij planologische procedures. Dit gebeurt

op verzoek van het bestuur.

Andere geraadpleegde deskundigen zijn een moleenaar (tegen uurtarief), een adviseur van een fabrikant en een stedenbouwkundig bureau in opdracht.

Werkwijze en organisatie

Kennemerwind is een coöperatieve vereniging met uitgesloten aansprakelijkheid. Bij een groot project kan wellicht als rechtsvorm een B.V. overwogen worden, in verband met de grote zakelijke belangen die dan spelen.

De organisatie is klein met weinig hiërarchie.

Kennemerwind werkt met een bestuur, een beleidsmedewerker annex secretaris, actieve vrijwilligers (boekhouding, hulpmolenaars) en een redactie voor de nieuwsbrief Westerwind. Er wordt actief gelobbyd, en veel leden hebben contacten en functies in overkoepelende organisaties. De vrijwillige bestuursleden hebben een drukke werkkring, waardoor een grote zelfstandigheid is weggelegd voor de beleidsmedewerker op kantoor. De vergadercultuur is formeel, maar ook ontspannen. Input vindt plaats door vakgerichte werkkringen (gemeente, ministerie VROM), (functies in) organisaties, vaktijdschriften, e-mailgroepen, internet en dergelijke. Output gebeurt via de nieuwsbrief Westerwind, de website, brieven, ingezonden stukken, bijdragen aan Windnieuws, inspraakacties, een folder en brochure, medewerking aan onderzoeken en interviews.

Communicatie vindt voornamelijk plaats via de website en de nieuwsbrief Westerwind. Ook wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan binnenkomende vragen van derden, afstudeerders, scholieren en dergelijke. Externe publiciteit is de taak en verantwoordelijkheid van de voorzitter.

De niet-commerciële werkwijze zorgt voor een positief draagvlak en hoeft niet onmiddellijk tot een financieel resultaat te leiden.

Windkracht 4

Voorzieningen voor vrijwilligers zijn beperkt door gebrek aan budget; actieve vrijwilligers krijgen kleine bijdragen en gemaakte onkosten worden vergoed.

Financiën

Kennemerwind werkt met een eigen budget, op basis van begrote opbrengst en kosten. De penningmeester bewaakt het budget, een bestuurslid verzorgt de boekhouding en een externe accountant controleert. Verantwoording wordt in een financieel verslag aan de ledenvergadering voorgelegd. Omvang van de jaarlijkse exploitatie is circa € 130.000,-. Belangrijkste inkomsten zijn de opbrengstvergoeding, investeringssubsidies, fondsen en overheidssubsidie. Belangrijkste uitgaven zijn personeelskosten, apparaatkosten en onkostenvergoedingen. De leden krijgen een hogere rente van Kennemerwind dan de coöperatie zelf bij de bank ontvangt

De financiën zijn afhankelijk van de gemiddelde jaarlijkse windsnelheid en de storingsgevoeligheid van de turbines.

De hoop bestaat op meer inkomsten bij de realisatie van nieuw windpark in Zijpe, maar dat is zeer onzeker door de hoge kosten van het project en een opbrengst daarvan die afhankelijk is van een onzeker overheidsbeleid en van een onzekere productievergoeding. De projectkosten zijn te hoog en de huidige rentevergoeding is niet langer haalbaar, waardoor een banklening nodig is. Gevolg hiervan zal zijn dat een bankinstelling voorwaarden gaat stellen aan de financiering.

Ontwikkeling

De associatie mag als geslaagd beschouwd worden. Omzetprognoses zijn behaald en er is een groot draagvlak verkregen. Dat is te danken aan de grote inzet van vrijwilligers en medewerkers, aan een goede relatie met de lokale media en aan de

overheid en het energiebedrijf. De turbines staan op windrijke plaatsen zodat een hoge productie is gegarandeerd. De activiteiten worden ondersteund in het beleid van de rijks- en provinciale overheid. Risico's zijn beperkt door garanties, onderhoudscontracten en verzekeringen en gespreid over alle turbines. Persoonlijke aansprakelijkheid bij onverhoopte schade is uitgesloten. De opbrengst is gegarandeerd door een groeiend aantal klanten voor schone stroom, tegen een vergoeding die - mede dankzij de groencertificaten - de moeite loont.

Toekomstplannen zijn nu voornamelijk gericht op de realisatie van minimaal nog een windpark en opschaling van het bestaande park in Zijpe. Er wordt gestreefd naar duizend particuliere leden, zo dicht mogelijk in de omgeving van de turbines. Financieel streep punt is een opbrengst waarbij meer dan quitte gedraaid wordt, zodat ook andere maatschappelijke doelen gesteund kunnen worden en ook zonne-energie gestimuleerd kan worden. Sinds eind jaren tachtig bestaan circa 18 soortgelijke coöperaties als Kennemerwind. Om een dergelijk initiatief te starten is het raadzaam te beginnen met het zoeken van praktische mogelijkheden en locaties om windturbines te plaatsen. Voorts zijn zeer actieve en deskundige bestuursleden, met een goed plan om leden te werven, essentieel.

Informatie

Coöperatieve windenergie vereniging
Kennemerwind
Wim Bart Stoop (beleidsmedewerker)
Bevelandseweg 190-A
1703 AX Heerhugowaard
Tel. (072) 576 41 13
E-mail secretaris@kennemerwind.nl
Website www.kennemerwind.nl

Stichting Kringloop Centrum Spullenhulp

Jeroen Flamman

Initiatief

Bijna 30 jaar geleden namen een paar inwoners van Soest het initiatief om afval anders te gaan benaderen. Zij startten met beperkte middelen en veel (onbetaalde) inzet een centrum voor kringloop van spullen. Burgers konden daar bruikbare afgedankte spullen brengen die dan weer een nieuwe eigenaar vonden.

De nog betrekkelijk jonge kringloopsector heeft sindsdien een enorme groei doorgemaakt. Bij de Branchevereniging Kringloopbedrijven Nederland zijn rond de 90 bedrijven aangesloten die meer dan 150 winkels in beheer hebben. Ze draaien met een totale omzet die de 100 miljoen gepasseerd is. Ter vergelijking: aan het begin van de jaren negentig bedroeg de omzet nog geen 10 miljoen gulden en in 1997 ging het al om 55 miljoen.

Ook bij Spullenhulp loopt het tegenwoordig elke dag storm. Kopers die regelmatig komen snuffelen en uit zijn op interessante artikelen. En 'brengers', mensen die hun spullen in nog goede staat achterlaten.

Draagvlak en profijtgroepen

Zo'n 30 jaar geleden werden kringloopcentra nog beschouwd als een maatschappelijk randverschijnsel. 'Spullenhulpers' waren alternatievelingen en kringloop werd nog nauwelijks door de maatschappij begrepen. Er ontstond een beeld van winkels met ouwe zoi waar gekke mensen werken. In de jaren '80 echter groeide het milieubewustzijn en ontstond er toenemende aandacht voor het werkloosheidsprobleem. Beide ontwikkelingen vormden een rijke voedingsbodem voor wat thans het kringloopbedrijf heet. Het 'Malle Pietje-*imago*' lijkt inmiddels verdwenen; iedereen is bekend met het begrip kringloop en mensen zijn zich bewuster van hun verantwoordelijkheid voor het milieu.

Kringloopbedrijven leveren een duurzame bijdrage aan een schoon milieu en bieden minder kansrijken op de arbeidsmarkt een functie. De kringloopbedrijven werken daarbij tegenwoordig nauw samen met de gemeenten, die het belang van het bestaan van kringloopcentra onderkennen. Maar hoewel er voor kringloopcentra voldoende draag-

vlak onder de Nederlandse overheid bestaat, is er nog geen sprake van vaststaande regelgeving ten aanzien van kringloopcentra.

Kringloopcentra hebben zich inmiddels ontwikkeld tot warenhuisachtige centra die zich allang niet meer op de onderkant van de samenleving richten. Mensen uit de hogere sociale klassen generen zich er niet voor spullen in kringloopbedrijven aan te schaffen. Het zijn eerder de lagere inkomens die hun gezicht er veel minder laten zien. Hergebruik past in een lifestyle van consumenten die nieuw en oud weten te combineren tot een persoonlijk geheel. Tweedehands moet derhalve trendy zijn en aantrekkelijk voor mensen met geld, de lagere inkomens volgen dan vanzelf.

Spullenhulp Soest ondersteunt naast de winkel-functie ook ideële projecten en organisaties. Zo zijn bijdragen geleverd aan vluchtelingenwerk, het rampenfonds en ook het dierenasiel.

Vrijwilligers

Kringloopmedewerkers zijn veelal mensen die de doelstellingen van het bedrijf steunen. Ongeveer een derde van hen heeft er een betaalde baan (landelijk meer dan 600 mensen), een derde helpt vrijwillig en een derde vindt er via een werkgelegenheidsproject een plaats. De kringloopbedrijven bieden minder kansrijken op de arbeidsmarkt een functie. Voorbeelden daarvan zijn mensen met minimale opleiding, een lichamelijke of geestelijke handicap, reclasserings- en afkickprojecten, et cetera. Het beleid en de organisatie van de kringloopbedrijven is erop gericht deze individuen de voor hen beste plek te bieden. Het klaarstomen voor een functie in het bedrijfsleven is daarbij een van de doelstellingen.

Ook Spullenhulp kan rekenen op de inzet van vrijwilligers, vaste krachten, en een gesubsidieerde krachten. Een kwestie die nu speelt en zorgen baart is neergang in de Nederlandse economie en de politieke geluiden om te korten op gesubsidieerde arbeid.

Organisatie en werkwijze

Spullenhulp is een stichting, een non-profit organisatie die bestaat van de spullen die kosteloos door particulieren en bedrijven worden aangeboden. Spullen die gebracht worden moeten intact zijn. De verscheidenheid is enorm: kleding, huisraad, witgoed, audio/video/hifi, computers, banken/tafels/stoelen, bedden, fietsen, speelgoed, platen en cd's. De winkel wordt elke dag aangevuld met nieuwe spullen, wat mensen snel doet terugkomen. Bijna alles wat aan goederen gebracht wordt komt in de winkel terecht. Als spullen niet snel verkocht worden komt het buiten te staan en worden ze sterk afgeprijsd. Door deze snelle roulatie is het mogelijk de prijzen laag te houden.

Er wordt nauw met de gemeente samengewerkt. Zo kreeg de stichting in 1997 het alleenrecht om textiel, dat zowel huis-aan-huis als in wijkcontainers wordt ingezameld, tegen betaling in ontvangst te nemen. Vanaf begin 1999 is de huis-aan-huis inzameling in handen gekomen van Spullenhulp.

Financiën

De kringloopbedrijven zijn sinds begin jaren negentig sterk geprofessionaliseerd. Ze hebben een vlucht genomen nadat in 1988 de Eerste Afvalnota onder toenmalig milieuminister Nijpels het licht zag, waarbij het scheiden van afval aan de bron gemeengoed werd. Inmiddels halen alle Nederlandse kringloopbedrijven bij de huishoudens jaarlijks ruim 70 ton grof vuil op. Ruim de helft daarvan gaat de kringloopwinkel in, op zoek naar een nieuwe eigenaar.

Ook Spullenhulp Soest heeft een stormachtige groei doorgemaakt. Dit blijkt uit de explosief stijgende omzetten: van vijftien duizend gulden per jaar in 1987 naar meer dan een half miljoen in 1997. Die sterke en snelle uitbreiding van Spullenhulp heeft het kringloopcentrum veranderd en dwingt hen te blijven veranderen, willen ze straks niet achter de feiten aanlopen. Zo bleek de huisvesting van Spullenhulp steeds weer te klein. Kort na het betrekken in het pand aan de Schans moest er alweer een loods bijgebouwd worden.

Ontwikkeling

In het kringloopwerk is de huidige economische teruggang voelbaar. Het aanbod van winkels wordt stap voor stap minder, terwijl de vraag naar goedkope gebruikte spulletjes nog altijd toeneemt. Die neergang van de economie, of de voorbode daarvan, is eigenlijk vorig jaar al ingezet. Dat is nog niet zozeer merkbaar in de omzetcijfers, maar vooral in de aanlevering van gebruikte spullen. Mensen reageren er op nu ze minder geld krijgen of minder

geld dreigen te ontvangen. Ze doen langer met hun bankstel of televisie.

Spullenhulp wil daarom nieuwe activiteiten gaan ontplooiën. Ze wil samenwerken met andere kringloopcentra, met bedrijven en instanties. Er zijn nieuwe, andere deskundigheden nodig om in te spelen op nieuwe mogelijkheden voor hergebruik van materialen en producten. Die kennis is deels aanwezig bij gemeentelijke reinigingsdiensten, maar ook bij bedrijven die bezig zijn op het gebied van afvalverwerking, recycling en hergebruik van materialen.

Maar al die nieuwe ontwikkelingen mogen er niet toe leiden dat de sfeer in de winkel van Spullenhulp verloren gaat. Spullenhulp aan De Schans moet de gezellige sfeer blijven houden die het nu heeft. Het moet een plaats blijven waar vrijwilligers en betaalde krachten samen werken aan een beter milieu. Het moet een werkgemeenschap blijven die ook een plaats biedt aan mensen die misschien in andere bedrijven niet zo makkelijk een plek vinden. En het moet een plek blijven waar 'sociaal' kan worden gewinkeld. De prijzen zullen hoog genoeg moeten zijn om de kosten te dekken. Maar niet hoger, want ook de doelstelling 'winkelen voor een sociale prijs' blijft hoog in het vaandel van Spullenhulp staan.

Dat is de uitdaging voor de komende jaren: doorgaan met de winkel, met de vertrouwde Spullenhulp. En nieuwe activiteiten ontwikkelen: regionaal samenwerken, meedoen in grootschalige activiteiten en apart organiseren van zakelijk en commercieel opgezette activiteiten.

Informatie

Stichting Kringloopcentrum Spullenhulp
De Schans 20
3764 AX Soest
Tel. (035) 601 87 30
E-mail spullenhulp@spullenhulp.nl
Internet www.spullenhulp.nl

The Bet – Right here, right now

Jeroen Flamman

Introductie

In 1997 spraken alle landen in het Japanse Kyoto af hoeveel CO₂ zij moesten besparen om het broeikaseffect te verminderen. De Europese landen beloofden 8% CO₂ te besparen voor 2012. In 2003 blijkt van die besparingen nog maar bar weinig terechtgekomen. In veel landen neemt de uitstoot van CO₂ zelfs toe.

Een groep Duitse studenten, van de Jugendbund "Friends of the Earth Duitsland", wilde concreet iets doen aan de milieuproblemen. Zij gingen een weddenschap aan met de Duitse regering, om te laten zien dat besparing van CO₂ eenvoudig, haalbaar en uitvoerbaar is. Ze bespaarden 10% CO₂ in 7 maanden tijd. Maatregelen die ze namen waren bijvoorbeeld het vervangen van lampen door spaarlampen en autokilometers vervangen door fietskilometers. Ze wonnen de weddenschap, overtuigend, en sindsdien is deze campagne in vele landen overgenomen: The Bet werd gelanceerd in Bulgarije, Denemarken, Estland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Litouwen, Luxemburg, Polen, Spanje, Portugal, Zwitserland en in Nederland. Het principe van de The Bet is eenvoudig: een weddenschap tussen jongeren en overheid, waarmee de jongeren willen bewijzen dat met simpele maatregelen eenvoudig 8% CO₂ bespaard kan worden. Niet binnen 15 jaar, maar in zes maanden. Actie ondernemen, in plaats van confereren.

Initiatief

In Nederland is The Bet ontstaan uit een groep jongeren, al actief in verschillende jongerenorganisaties als Jongeren Milieu Aktief en de Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling, die vonden dat het tijd werd om heel concreet iets aan het klimaatprobleem te gaan doen. Eind 2000 daagden zij de Nederlandse regering uit een weddenschap met hen aan te gaan: ze beweerden minstens 2500 jongeren ertoe te kunnen bewegen in zes maanden tijd hun eigen CO₂-uitstoot te verminderen met acht procent. Bij verlies zouden de Betjongeren al de staatssecretarissen en ministers een week lang in Den Haag per riksja naar hun afspraken vervoeren. Het was een weddenschap die minister Pronk, destijds verantwoordelijk voor milieu, "graag wilde verliezen". Dat gebeurde ook, ruimschoots zelfs.

The Bet wordt nu uitgevoerd door Jongeren Milieu Aktief, de jongerenorganisatie van Milieudefensie. In de provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant worden jongeren gestimuleerd de eigen gemeente uit te dagen een weddenschap met hen aan te gaan.

De inzet van de weddenschap kan een nieuw jongerencentrum zijn, een zonnepaneel op het dak van de school of iets anders waar jongeren behoefte aan hebben. De jongeren verzinnen zelf ook een tegenprestatie, bijvoorbeeld gemeenteraadsleden rondrijden in een riksja, zwerfvuil opruimen of een eko-maaltijd koken voor de burgemeester.

De doelen die met The Bet worden nagestreefd, zijn:

- Jongeren stimuleren op lokaal niveau (milieu) actief te worden en te blijven
- Jongeren laten zien dat ze met kleine handelingen in een groot verband een groot resultaat boeken
- Een concrete verbetering in klimaatbescherming verwezenlijken, namelijk de reductie van CO₂
- Bewijzen dat de huidige inspanningen en doelen van de regering op het gebied van milieu te verhoogen zijn
- Brede aandacht voor en kennis van het klimaatvraagstuk genereren.

Deelnemers & vrijwilligers

The Bet is een project voor en door jongeren, uitgevoerd door de Jongerenorganisatie Milieu Aktief (JMA). Na het eerste landelijke succes wordt nu op lokaal niveau voortgang aan het project gegeven.

De provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland werken hieraan mee. Het JMA gaat hier de scholen langs en stimuleert jongeren hun gemeente uit te dagen. Veel scholen verlenen hun medewerking, door gastlessen van het JMA te organiseren en The Bet te integreren in het onderwijs, met behulp van handreikingen vanuit het JMA. Maar ook individuele groepen jongeren sluiten weddenschappen af, daarbij ondersteund en begeleid door het JMA.

Spelregels en werkwijze:

- *Je kan thuis besparen, op school of op beide plekken.*
- *Je schrijft je in bij de organisatie van The Bet. Dat kan via de website of telefonisch.*
- *De weddenschap kan op drie data worden gestart: 1 november, 1 januari en 1 maart.*
- *Loopt er in jouw gemeente al een weddenschap, dan kan je makkelijk aansluiten. Is er nog geen weddenschap, dan gaan we die natuurlijk bedenken en opzetten.*
- *Als deelnemer krijg je een spaarboekje thuisgestuurd. Hier staan tips in over het besparen van CO₂. Ook kan je hier je eigen besparingen in bijhouden.*
- *Als deelnemer krijg je een gebruikersnaam en wachtwoord. Daarmee kan je ook op de website je eigen besparingen bijhouden. Iedereen kan dan meteen zien hoeveel er in totaal is bespaard.*
- *Na één maand krijg je spaarzegels voor al je besparingen. Aan het eind van de maand moet je dus je bespaargegevens op internet updaten. Je kan ook een papieren formulier bij ons bestellen en dit invullen en per post opsturen.*
- *Wij delen na ontvangst van de gegevens de spaarzegels aan je uit. Jij plakt ze in je spaarboekje!*
- *Na twee maanden vragen wij je nog een keer je besparingen door te geven; jij krijgt weer de spaarzegels.*
- *Voor sommige besparingen vragen we om 'bewijsstukken', dit zijn bijvoorbeeld aankoopbonnetjes. Dit staat duidelijk vermeld in het spaarboekje.*
- *De spaarperiode eindigt na twee maanden. Tijd om de balans op te maken! We hebben scheidsrechters die willekeurig op je school of bij je thuis komen controleren of er bijvoorbeeld inderdaad radiatorfolie achter de verwarming is geplakt. Niet alle scholen en huishoudens worden dus gecontroleerd.*
- *Na twee maanden wordt het dus duidelijk of je die 8% hebt gehaald of niet.*
- *Na zes maanden worden de besparingen van alle deelnemers in je gemeente opgeteld om te zien of de weddenschap is gewonnen. Er wordt dan contact opgenomen met de gemeente.*

In principe kan iedereen meedoen met The Bet. Maar alleen in de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland kunnen weddenschappen met gemeenten worden afgesloten. Hier zijn groepen van individuele deelnemers die een weddenschap met hun gemeente aangaan. Ze komen een keer per maand bij elkaar om ervaringen uit te wisselen en bij te praten. Ze worden begeleid door iemand van Jongeren Milieu Aktief.

Deelname door scholen en leerlingen is gratis. Een docent vanuit de school, of jongere getraind door JMA, begeleidt de leerlingen bij het bedenken van de weddenschap, het benaderen van de gemeente om de weddenschap aan te gaan, met het bedenken van promotiestunts en met het uitvoeren van de besparingen.

Op de website van The Bet staat een database. Met een inlognaam en een wachtwoord krijg je toegang tot je persoonlijke pagina. Hier kunnen deelnemers elke maand de besparingen invullen. De database geeft ook informatie over de totale besparing van alle deelnemers, of van de regio. Alle deelnemers krijgen ook een spaarboekje, waarin ze hun besparingen kunnen bijhouden en waar ze van alles kunnen lezen over The Bet, klimaatveranderingen en energiebesparing.

Of 'The Bet' uiteindelijk wel of niet is gewonnen, wordt besloten door een onafhankelijke scheidsrechter.

Een voorbeeld van besparen op school: Boxtel

Op het Jacob Roelands Lyceum (JRL) in Boxtel zijn de leerlingen van 5 VWO bezig geweest met The Bet. The Bet werd opgenomen in de lessen van algemene natuurwetenschappen. In elke klas werden groepjes gemaakt, die aan de slag gingen met verschillende energietheema's. Ze inventariseerden en beschreven de huidige situatie, de ideale situatie en een plan van aanpak. Al deze plannen werden bestudeerd door docenten, en met hulp van JMA werden er knopen doorgemaakt. JMA beoordeelde de besparingsacties die door de leerlingen werden bedacht en kende daar een aantal KG CO₂ aan toe. Uiteindelijk leverde het een besparing van ruim 30% op (exacte cijfers zijn nog niet bekend). In onderstaande tabel staan de plannen die door de leerlingen gemaakt zijn.

Energiethema	Huidige situatie	Actieplan (niet alle acties zijn vermeld)
Omgeving school		Leerlingen hebben een plan gemaakt voor een groene en duurzame inrichting van de omgeving van de school.
Verwarming	Het blijkt dat het JRL slecht geïsoleerd is en de verwarming vaak aan staat in lokalen die niet worden gebruikt.	De leerlingen stellen voor om sowieso de verwarming een graadje lager te zetten en leerlingen voor zo ver het kan te isoleren.
Voorlichting The Bet en energiebesparing	De leerlingen vinden dat er meer gedaan moet worden aan de promotie van The Bet op hun school en in Boxtel; iedereen moet weten wat The Bet is en hoe je energie kunt besparen.	In de schoolkrant een stukje zetten, posters ophangen, op de computers informatie geven en een informatiehoek.
Water	De huidige situatie wordt niet als schrikwekkend omschreven maar ook niet positief. Als men handen wast bijvoorbeeld wordt vaak de kraan aangelaten.	Als oplossingen worden sensorkranen en eco-toiletten aangedragen. Maar misschien kunnen jullie beter beginnen met het dichtdraaien van de kraan als je handen wast.
Elektriciteit	De computers en de lampen staan de hele dag aan, de school verbruikt 'grijze stroom'. Kortom, genoeg voor de leerlingen om CO ₂ te besparen en de school aan te pakken.	Leerlingen proberen de directie te overtuigen op Groene Stroom over te stappen, overal worden 'Turn me off' stickers opgehangen en ze willen een slaapstand op de computers. Er zijn ook ambitieuze plannen om zonnepanelen aan te schaffen.
Papier	Er wordt niet dubbelzijdig gekopieerd en ook niet op milieuvriendelijk papier.	Met dubbelzijdig kopiëren op kringlooppapier en mislukte printjes als kladpapier kan er veel bespaard worden. Een ander idee is dat opdrachten vaker per e-mail worden ingeleverd, dit scheelt namelijk papier.
Vervoer	Er komen te veel mensen met de auto / scooter naar school.	Meer fietsen, carpoolen...leerlingen hebben een enquête gemaakt voor de docenten om de carpoolmogelijkheid te onderzoeken.
Afval / recycling	Afval wordt niet gescheiden. Ook wordt er veel papier zomaar weggegooid.	Afval in de kantine gaan scheiden. Uit de papierbakken kan kladpapier worden gehaald. Een ander groepje leerlingen stelt voor om blikjes te gaan verzamelen in zogenaamde blikbakken.

Ontwikkeling

Sinds de eerste Bet is er veel aandacht voor het project geweest, nationaal en op Europees niveau. The Bet wordt ondersteund door de overheden, middels subsidies en medewerking (het aangaan van weddenschappen). Ondersteunend en als intermediairs zijn diverse andere jongerenorganisaties betrokken, bijvoorbeeld scoutingclubs. Op Europees niveau is een netwerk van The Bet ontstaan, gecoördineerd vanuit Berlijn, dat regelmatig overleg met elkaar voert en elkaar waar nodig ondersteunt.

De weddenschap is een nieuwe manier van actievoeren. Er zijn in Nederland al talloze projecten op scholen en andere instellingen geweest, die zich o.a. op energiebesparing richtten. Nooit eerder werd hier echter een milieuproject met een zo duidelijke politieke dimensie uitgevoerd. The Bet laat zien dat jongeren invloed kunnen hebben op de politiek. Ook wordt getoond dat niet persé grote inspanningen of veel financiële middelen nodig zijn om milieudoelen te bereiken, en dat het zelfs mogelijk is om op het steeds in belang toenemende Europees niveau te opereren. Kortom, het motto van The Bet, Right here, right now, wordt op daadkrachtige wijze waargemaakt.

Informatie

The Bet
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam
Tel. (020) 550 74 36
E-mail info@thebet.nl
Internet :
www.thebet.nl
www.thebet.de

Jongeren Milieu Aktief
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam
Tel. (020) 550 74 36
Fax: (020) 550 74 37
E-mail: info@jma.org
Internet: www.jma.org

Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling

Ellie Smolenaars

Introductie

In april 1996 ging de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) van start. Het doel van de vereniging is om beleggers te vertegenwoordigen die streven naar duurzame ontwikkeling op sociaal en ecologisch terrein. De VBDO is daarmee een soort branche-organisatie voor duurzaam beleggers. De vereniging streeft naar een leidende rol als vertegenwoordiger van aandeelhouders op het thema duurzame ontwikkeling.

Aandeelhouders hebben het recht om verantwoording te vragen van de onderneming waarin zij deelnemen. Tot nu toe maken aandeelhouders daar niet of nauwelijks gebruik van en al helemaal niet wanneer het gaat om duurzame ontwikkeling. Dat komt door gebrek aan expertise, mogelijkheden en middelen van de aandeelhouders. De VBDO wil ideeën en krachten bundelen. Dat gebeurt door aandeelhouders te voorzien van de gewenste expertise en hen de mogelijkheid te bieden hun stem te laten horen. Daartoe spreekt de vereniging met directies van grote bedrijven en bezoekt jaarvergaderingen van belangrijke beleggingsfondsen aan de Amsterdamse Beurs.

Piet Sprengers, 44 jaar, is de drijvende kracht. Hij richtte de VBDO op, nadat hij een gat in de markt vond: maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling. Voorheen werkte Sprengers als financieel adviseur bij het Centrum voor Energiebesparing. "Vanuit een garage, met een pc en een printer kom je tegenwoordig een heel eind", aldus Piet Sprengers. En een netwerk niet te vergeten. Sprengers: "Ik wilde mijn eigen toko beginnen. Ik had affiniteit met maatschappelijk verantwoord ondernemen en niemand deed nog wat met duurzame ontwikkeling."

Hij kocht zelf aandelen, waaronder tien aandelen Shell. Het was vlak na de Brent Spar-affaire, het booreiland waar Shell vanaf wilde; laten zinken was de makkelijkste oplossing. Nadat felle protesten waren gerezen, besloot Shell de Brent Spar weg te slepen naar de Noorse kust en daar te laten ontmantelen. Sprengers stelde in 1996 vragen over duurzame ontwikkeling op de aandeelhoudersvergadering. Een jaar later publiceert de oliegi-

gant zijn eerste corporate milieuverslag en stond duurzaamheid in het jaarverslag.

Als je Sprengers vraagt of hij ideëel of economisch bezig is, dan vindt hij die tegenstelling een non-discussie. Idealen en economie gaan voor hem vloeïend in elkaar over. "Als er behoefte is aan een club die duurzaamheid op de agenda zet, dan wordt er ook voor betaald. Ik ga niet in die sector iets voor niets doen", meent Piet Sprengers. "Het moest een echte eigen organisatie worden, een rechtspersoon met mensen in dienst."

De commerciële voordelen van het lidmaatschap van de VBDO zijn moeilijk aan te geven, althans op de korte termijn. Sprengers: "Je zult er niet rijk mee worden. Het gaat om de overtuiging dat als we niet rekening houden met armoede, met milieu, met duurzame economische ontwikkeling, het dan niet lang goed gaat met de wereldeconomie."

De deelnemers

De Triodosbank en ASN (Algemene Spaarbank Nederland) waren de eerste deelnemers en financiers. De oprichting in 1995 vindt plaats met steun van deze beide partijen, het ministerie van VROM, de Rabobank, SNS-bank en het ABF (Andere BeleggingsFonds).

In 1996 beleggen de eerste institutionele leden samen 250 miljoen gulden aan Nederlandse aandelen. Er zijn dan ook 17 particuliere beleggers lid. In 2001 is het ledental aangegroeid tot 24 institutionele leden/donateurs, en driehonderd particuliere leden.

De aanwas in 2001 bedraagt 60 particuliere leden en 3 institutionele leden: Mees Pierson, ABF Capital Management en Henderson. Gesprekken zijn gevoerd bij Ahold, Heineken, Unilever, Philips en ABN Amro.

Draagvlak

Steeds vaker publiceren ondernemingen een milieuverslag of milieuparagrafen. De bedrijven die daar aandacht aan besteden profiteren van het werk van de pioniers. Pioniers zijn de eerste bedrijven met een milieu- of sociale paragraaf en de VBDO. Ook internationaal houden organisaties zich bezig met verslaglegging over duurzaamheid. Er

bestaan ook GRI Guidelines, GRI staat voor Global Reporting Initiative, een internationale standaard voor duurzaamheidsverslaglegging.

Belangrijke derden die het project steunden, waren het ministerie van VROM, in de vorm van een projectsubsidie t/m 1998 met als thema 'Activering aandeelhouders'. De eerste deelnemers aan de VBDO, ASN en Triodosbank, waren van eminent belang. Van hun netwerk is door Sprengers dankbaar gebruik gemaakt. Zo werden veel particuliere beleggers lid nadat zij via de Triodosbank waren aangeschreven.

Begeleiding

De VBDO begon door het initiatief van Piet Sprengers. Hij zette zich van meet af aan professioneel in voor de vereniging. Zijn kennis en ervaring, hij was voorheen financieel adviseur bij het Centrum voor Energiebesparing, was essentieel. De Raad van Advies en het bestuur worden gevormd door deskundigen op o.a. milieu- en economisch terrein.

Werkwijze

De VBDO streeft naar transparantie en aandeelhoudersbetrokkenheid op het terrein van duurzaamheid. De vereniging wil beleggers vertegenwoordigen op alle onderwerpen die daarmee samenhangen. Maar hoe kunnen aandeelhouders hun stem laten horen in beursgenoteerde ondernemingen?

Een overzicht van de door de vereniging belangrijkste toegepaste instrumenten:

- vragen stellen op aandeelhoudersvergaderingen; in 1996 alleen nog aan Shell, in 2001 vragen op de algemene aandeelhoudersvergaderingen van 27 grote ondernemingen;
- jaarlijkse publicatie van 'Duurzaam sparen en beleggen in Nederland', ook in het Engels; in samenwerking met de universiteit van Groningen is gewerkt aan een wetenschappelijke basis van de rapportage;
- politiek lobbyen: fractieleden en ministerie zijn benaderd;
- congres met grote namen organiseren;
- optreden tijdens grote conferenties;
- actie om het secretariaat van het Global Reporting Initiative naar Nederland te halen;
- Europese koepel van betrokken investeerders stimuleren; het VBDO geeft onderdak aan deze koepel 'Eurosif';
- opbouwen van expertise: bibliotheek met milieujaarverslagen van in Nederland gevestigde ondernemingen, tijdschriften en boeken;

- contacten leggen en onderhouden met andere organisaties met kennis over aandeelhouderactivisme;
- commentaar op wetgeving rond aandeelhouderparticipatie;
- onderzoek laten verrichten door studenten naar duurzaamheidsthema's;
- met maatschappelijke organisaties overleggen rond het onderwerp Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

De VBDO versterkt ook de Europese component. Met Europese zusterorganisaties is Eurosif opgericht. De lokale ondernemingen blijven - onder het motto 'Think globally, act locally' - belangrijk. Het werven van leden is cruciaal en tijdsintensief. Gesprekken met bedrijven en concerns zijn belangrijk. Meestal wordt dan gesproken met een lid van de hoofddirectie en het hoofd Investor Relations. Een knelpunt daarbij is de geringe menskracht van de vereniging. Uitbreiding staat op de agenda.

Organisatie

De VBDO is een vereniging en bestaat uit leden aangevoerd door een vijfköppig bestuur. Er is een Raad van Advies met vijf leden. Op het bureau te Culemborg werken een directeur, een secretariaatsmedewerker, een beleidsmedewerker sociaal beleid ondernemingen en een stagiair. De medewerkers worden volgens de CAO betaald. De Algemene ledenvergadering stelt het beleid vast. De VBDO is een kleine, platte organisatie die bepaalde interne taken uitbesteedt, waaronder financiële administratie en controle, redactie en opmaak van de VBDO-publicaties en websitebeheer.

Het VBDO-platform is het kennis- en discussiecentrum van de vereniging. In 2001 is het platform drie maal bijeen geweest. Een werkgroep buigt zich over de richtlijnen voor verslaglegging van duurzame beleggingsfondsen.

Financiën

Het uiteindelijk doel is financiering door contributies en donaties van leden (institutionele en particuliere beleggers). Naast deze inkomsten zoekt de VBDO naar aanvullende financiering voor activiteiten in projectvorm. Jaarlijks leidt dat tot drie tot vijf grotere en kleinere projecten waarvoor VBDO geld aanvraagt bij subsidiegevers als VROM en Novem. Projecten worden ook wel gesponsord door leden. De project sponsoring bedraagt ongeveer 40% van de totale inkomsten (die in 2001 een kwart miljoen euro bedragen). Een vergelijkbaar bedrag gaat op aan personeelslasten.

Ontwikkeling

De verwachting is dat duurzaamheid een belangrijk thema blijft. Voor de eerstkomende jaren is het doel de Europese competentie uit te bouwen en meer leden te werven. Daartoe zal meer personeel nodig zijn, zodat meer bedrijfsbezoeken plaatsvinden. De wens is interne processen meer te stroomlijnen.

Wat bij de VBDO en bij Piet Sprengers goed gewerkt heeft, is dat steeds het uitgangspunt is geweest dat de vereniging een professionele organisatie met betaalde krachten moest zijn. Een bijdrage aan het succes is ook geweest dat steeds kleine stapjes zijn gemaakt. Sprengers: "Eerst een symposium organiseren en daar sponsors bij zoeken zodat ik een concreet product te bieden had, in plaats van een vage vereniging." Binnen een half jaar kon hij zo iets laten zien en een netwerk opbouwen. Zo iets is ook goed voor anderen uitvoerbaar volgens Sprengers.

Met twee instellingen met een staat van dienst achter zich, ASN en Triodos, kon hij een afgewogen risico nemen. Het netwerk dat hij had opgebouwd bij zijn laatste werkgever, het Centrum voor Energiebesparing, was belangrijk. En als laatste tip: "zoveel mogelijk win-win situaties organiseren", situaties die alle betrokkenen iets opleveren.

De betekenis van dit project als voorbeeld voor anderen

De Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling is een voorbeeld van een vereniging die een groep (aandeelhouders) organiseert die tot dan toe nog niet was georganiseerd. De professionele, kleinschalige aanpak steunt sterk op netwerken, het nemen van kleine, weldoordachte stappen en het uitgangspunt dat werk voor de vereniging gewoon wordt betaald, omdat er behoefte aan is. De start van de vereniging: organisatie van een symposium en zo het in contact treden met de eerste leden kan ook op andere terreinen goed toegepast worden.

Informatie

VBDO

Piet Sprengers

Bezoekadres: Markt 7, Culemborg

Postbus 504, 4100 AM Culemborg

Tel. (0345) 53 26 53

E-mail info@vbdo.nl

Website www.vbdo.nl

Op de website staan o.a. jaarverslagen, artikelen over de VBDO en het laatste nieuws.

Agrarische Natuurvereniging Vockestaert

Marjan Beijering

Introductie

“Er wordt veel over de toekomst van het gebied gepraat, maar veel te weinig door de bewoners en dragers van het gebied. De oprichting van Vockestaert is een poging dit gegeven te doorbreken en zelf het initiatief te nemen,” zegt secretaris Herman Docters van Leeuwen die al van het begin af aan is betrokken bij de vereniging.

Midden Delfland is een groen gebied waar nog enkele boeren zich weten te handhaven, al is het omringd door snelwegen en steden (Delft, Rotterdam en Den Haag). Het contrast is groot, op sommige plekken lijkt het alsof de tijd 100 jaar heeft stilgestaan. Al jarenlang waren er diverse weidevogelgroepen actief op het gebied van nestbescherming. Op initiatief van een aantal veehouders is in 1998 onderzocht of er mogelijkheden waren voor de oprichting van een agrarische natuurvereniging. Weidevogels zijn immers gebaat bij een groene, open ruimte waarin veehouders actief zijn, zeker als die zich verantwoordelijk voelen voor het behoud van natuur- en landschapswaarden. In het oprichtingstraject is er financiële steun geweest van de gemeente Schipluiden, Recreatieschap/Reconstructiecommissie Midden-Delfland en de Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (WLTO). In maart 1999 werd de agrarische vereniging Vockestaert opgericht. De vereniging heeft een ruime doelstelling:

“Vockestaert streeft naar bescherming van het open karakter en de natuurwaarden op basis van een duurzame, economisch gezonde landbouw. Dan kan het agrarisch gebied aantrekkelijk blijven voor zowel de plaatselijke bevolking als de recreant. Daarbij moet verstoring of schade aan natuur, landschap of landbouw worden voorkomen.” In de praktijk betekent dit dat er contracten worden afgesloten met veehouders, waarin het weidevogelbeheer, de uitgestelde maaidatum en het botanische slootkantenbeheer geregeld worden. Want boeren produceren naast voedsel ook een mooi en gevarieerd landschap.

In de loop der tijd heeft de vereniging haar activiteiten verbreed door met de gemeente Delft, het Recreatieschap en het Hoogheemraadschap samen te werken aan projecten gericht op milieu en educatie: ‘stilte naast de stad’. Belangrijke problemen in het gebied zijn de hoge grondprijzen, een hoge waterstand en geen bedrijfsopvolging. Deze belemmeringen zorgen er voor dat steeds vaker bedrijven stoppen of uit het gebied wegtrekken. Dat betekent dat boeren ook uit het landschap verdwijnen, tenzij er gezorgd wordt voor inkomensvormende ondersteuning. “Door het ideële in beeld te brengen, de natuur, maken we ook duidelijk dat er een probleem is met de drager ervan. We creëren draagvlak door ons voor het beheer van het landschap uit te laten betalen. Dat er niet wordt getwijfeld aan de capaciteiten van boeren om dat landschap te beheren, is relatief nieuw.”

Initiatiefnemers en vrijwilligers

De eerste jaren konden alleen veehouders lid worden; andere belangstellenden werden donateur. In oktober 2001 is echter besloten om ook burgers de mogelijkheid te geven om lid te worden. De vereniging heeft nu 75 agrarische leden, 13 burgerleden en 32 donateurs. Ongeveer driekwart van de veehouders in Midden-Delfland is nu lid. Arie van den Berg, Nico van Paassen, Wim van Vliet, Cees Sonneveld. zijn de drijvende krachten van het eerste uur.

Sommige agrariërs zien in de activiteiten op het gebied van natuur en landschap een zekere bedreiging, en wilden aanvankelijk liever geen burgerle-

Boerderij onder Schipluiden

den. We hebben het over de relatie tussen stad en land en willen ook de bewoners van het gebied daarbij te betrekken. Daarom willen we ook graag burgerleden uit de omliggende steden. In Midden-Delfland zijn 100 agrarische ondernemers, omringd door 2 miljoen bewoners. Als iedereen een euro bijdraagt voor de instandhouding van het gebied, zijn we al een heel eind. Zo ver liggen die belangen niet uit elkaar. We proberen draagvlak te creëren, maar zijn ook gesteld op burgerleden die kennis meenemen vanuit vogelwerkgroepen en andere organisaties.

Er is binnen de vereniging onderscheid gemaakt tussen boeren- en burgerleden omdat er een aantal onderdelen zijn waarbij boeren financiële belangen hebben, zij houden daar zelf de zeggenschap over. Contracten worden alleen met leden afgesloten.

Vockestaert heeft nog geen actieve ledenwerving uitgevoerd, wel wordt informatie overgedragen om zo draagvlak te creëren.

Draagvlak

In Midden-Delfland waren al vier groepen actief die zich inzetten voor het behoud van weidevogels. In 1999 heeft de vereniging 100.000 gulden gekregen uit de zogenaamde Groene Subsidie van de Provincie Zuid-Holland. In 2000 jaar kon nog eenmaal gebruikt worden gemaakt van de Groene Subsidies.

Er is veel overleg met lokale en vooral provinciale politici. Zo nam Vockestaert deel aan een provinciaal overleg waarin gesproken werd over de compensatie voor de aanleg van de A4 door Midden-Delfland. Vockestaert zit ook in het promotieplatform Midden-Delfland, waarbij het recreatieschap Midden-Delfland optreedt als coördinator. In het kader van het programma-aanbod "Stilte naast de stad" wordt overlegd met de Midden-Delfland vereniging en de ANWB.

Werkwijze

Vockestaert sluit drie soorten overeenkomsten af. Resultaatbeloning weidevogels. De boer beschermt de nesten tijdens het bewerken van het land en bij begrazing door koeien, zodat de eieren ongestoord uit kunnen komen. Zo worden weidevogels zoals de Kievit, grutto en tureluur beschermd. Hier staat een financiële vergoeding tegenover die verschilt per soort.

Uitgestelde maaidatum. Hiermee wordt een mozaïekpatroon in de begroeiing van het land bewerkstelligd. Zo zijn er tijdens en na het broedseizoen altijd percelen met lang gras en veel insecten. Dat vergroot de overlevingskans van de kuikens.

Resultaatbeloning sloot: een beloning wanneer er bepaalde planten in de sloot voorkomen: moeras-

vergeet-mij-nietje, akkermunt, moeraswalstro, veld-lathyrus, gele lins en egelboterbloem. De boer beslist zelf welke maatregelen hij neemt, bijvoorbeeld door een strook niet te bemesten.

In 1999 deden er ongeveer 40 veehouders mee met 1200 hectare weidevogelbeheer. In 2000 ging het om ruim 50 veehouders met 1500 hectare weidevogelbeheer. In datzelfde jaar is van ongeveer 30 hectare de maaidatum uitgesteld. Ook zijn er afspraken gemaakt omtrent het aantal kilometers botanisch slootkantenbeheer. Met ingang van 2001 moesten er in het kader van Programma Beheer (LNV) 6-jarige contracten worden afgesloten. Dat is gelukt voor 1400 hectare weidevogelbeheer, voor bijna 100 hectare maaiveld met een uitgestelde maaidatum, voor 70 hectare contracten om ruige mest uit te rijden en voor 60 km contracten slootkantenbeheer. Nieuwe contracten zouden niet betaald worden door LNV. Dat gaf problemen, omdat een aantal boeren dreigde af te haken. Het bestuur heeft andere financiering geregeld (een voorschot van het Recreatieschap) voor het weidevogelbeheer. De resultaatbeloning slootkanten en de uitgestelde maaidatum is op een laag pitje komen te staan. Een andere moeilijkheid was dat controle niet mogelijk was door de MKZ. Daarbij kwam dat het niet goed mogelijk was om Midden-Delfland in die periode open te houden. Eind 2001 werd duidelijk dat LNV wel zou betalen. Toch moest een nieuwe aanvraag worden ingediend vanwege de te lage dichtheid van het aantal percelen dat meedeed aan agrarisch natuurbeheer.

Vockestaert is ook betrokken bij het beheer van graslanden aan de Zuidbuurt in Vlaardingse, een terrein dat in beheer is van het Recreatieschap Midden-Delfland. Veehouders kunnen het gebruik van dit terrein inpassen in hun bedrijfsvoering. Er lopen oud-Hollandse rassen rond, zoals Lakenvelders, Wittrikken en Blaarkoppen. Verder heeft Vockestaert samen met Landschapsbeheer Zuid-Holland bij het Hoogheemraadschap van Delfland een plan ingediend in het kader van de regeling 'Verbetering waterkwaliteit door derden'. Dankzij subsidie van het Hoogheemraadschap kan er gebruik gemaakt worden van een baggerpomp. De bagger wordt daarbij direct uit de sloot op het weiland gepompt en niet eerst in een baggerbak gespoten. Het grote voordeel is dat er daardoor geen afkalving van de oevers plaatsvindt.

De gemeente Delft subsidieert de educatie en recreatie programma's 'Stilte naast de stad, bijzondere ontmoetingen in het kleine Groene Hart' in de hoop zo de relatie tussen stad en platteland te ver-

Hoe lang nog

beteren. Het behouden van het agrarische gebied met rust, ruimte, landschap en openheid is heel waardevol in deze drukke omgeving. Dankzij deze subsidie heeft Vockestaert veel aan publiciteit kunnen doen: een informatiefolder, de website, een informatiepaneel en nieuwsbrieven.

Vockestaert wil de recreatieve mogelijkheden in het gebied vergroten door activiteiten te organiseren zoals rondleidingen op boerderijen, een bezoek aan een kaasmakerij, vogels kijken, een boerenhuifkartocht. De educatietak richt zich op het ontvangen van schoolklassen op boerderijen.

Kinderen die niet bekend zijn met het buitenleven kunnen dan in het echt zien waar de melk vandaan komt. Het programma is ontwikkeld in samenwerking met de Natuur en Milieu Educatiecentra, die verantwoordelijk zijn voor de leskisten op boerderijen en op scholen.

Zeventien boerenbedrijven hebben hun erf in het kader van het agro-toerisme opengesteld. Het programma aanbod omvat een educatief lesprogramma, overnachtingen, fietsroutes, museumbezoek maar ook kinderfeestjes en familie-uitjes. Boeren hebben een cursus gastheerschap gevolgd.

Volgens Herman Docters van Leeuwen is het belangrijk dat een dergelijk project stapsgewijs wordt aangepakt en inspeelt op de behoeften van de boeren: "Het zelfvertrouwen neemt toe als men bij elkaar ziet dat het werkt."

Organisatie

Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden: de voorzitter, de tweede secretaris en de penningmeester. Het algemeen bestuur kent zeven leden. Het bestuur wordt ondersteund door secretaris Herman Docters van Leeuwen. Ook is er bij vergaderingen met enige regelmaat een afgevaardigde van het WLTO aanwezig.

Volgens Docters van Leeuwen is het belangrijk een vereniging als Vockestaert goed te faciliteren. De deelnemende boeren hebben over het algemeen weinig tijd, er moet iemand zijn die het initiatief neemt voor overleg, notulen maakt en terugkomt op de afspraken die zijn gemaakt.

Bij Vockestaert is sinds enige tijd een administratief medewerkster werkzaam voor anderhalve dag in de week. Zij is ook verantwoordelijk voor de publiciteit. Het komende jaar zal Vockestaert ook de boekhouding uitbesteden.

Er zijn twee veldmedewerkers die tegen een uurtarief controles uitvoeren in het gebied voor wat betreft het slootkantenbeheer, de nesten van weidevogels en de uitgestelde maaidatum. Daarnaast zijn er controles vanuit het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij.

Medewerkers van In Natura en Landschapsbeheer Zuid Holland treden op als adviseur. In Natura is een samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen die deels vanuit het WLTO maar ook op projectbasis kunnen worden ingezet. Vockestaert huurt met enige regelmaat medewerkers in voor advies. Ook doet In Natura landelijk aan belangenbehartiging.

Voor de uitvoering van 'Stilte naast de stad' is een projectbureau ingeschakeld dat is gericht op duurzame recreatie. Zij zijn verantwoordelijk voor het hele project, van budgettering tot verslaglegging aan de gemeente Delft. In samenwerking met een betaalde kracht van Vockestaert hebben ze activiteiten inhoudelijk uitgewerkt.

De vereniging streeft er naar dat bestuursleden voor de uitvoerende werkzaamheden een vergoeding krijgen die gelijk staat met het inhuren van bedrijfshulp. Ook overheidsinstanties regelen de inbreng van boeren als belanghebbenden steeds beter; boeren krijgen een dagvergoeding voor hun aanwezigheid.

Binnen het bestuur is er een taakverdeling. De voorzitter houdt zich bezig met het agrarisch natuurbeheer. De penningmeester doet het baggerproject, begrazing en het uitgesteld maaien. De secretaris is nu nog verantwoordelijk voor de recreatie en educatie, maar zal zich in de toekomst richten op de groene diensten.

Het bestuur en de organisatie van Vockestaert kunnen inmiddels gefinancierd worden, waardoor de vereniging structureel kan worden vormgegeven. Daarmee is de continuïteit gegarandeerd.

Financiën

Werd in 2000 nog gewerkt met een begroting van ongeveer € 72.000,- in 2001 en 2002 ging het om een begroting van ongeveer € 240.000,-. Die plotselinge groei komt vooral door het educatie- en

recreatieproject 'Stilte naast de stad'. Eind 2001 leek er aanvankelijk een groot probleem te ontstaan doordat het ministerie de aanvraag van Vockestaert had afgekeurd. De reden daarvoor was dat de percelen waarop contracten waren afgesloten, onvoldoende aaneen sloten. Vockestaert en In Natura hebben vervolgens percelen geclusterd en een nieuwe aanvraag ingediend. Die aanvraag is wel toegekend, inmiddels is er voor zes jaar subsidie toegekend, mits de gestelde doelstelling bereikt wordt. Agrariërs kunnen nog inhaken. Andere financiers zijn Programma Beheer van de provincie Zuid Holland en het Dopnoapfonds, dat allerlei projecten op het gebied van milieu, natuur en educatie betaald.

Ontwikkeling

In 2000 is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor verbrede landbouw in het werkgebied van Vockestaert. Het doel was om tot een duidelijke toekomstvisie te komen. Dit onderzoek heeft geleid tot een inzicht in de wensen van de boeren in het gebied. Op basis hiervan is een start gemaakt met de activiteiten op het gebied van agrotecreatie en -educatie.

De uitvoering van de plannen van Vockestaert is in 2001 erg gehinderd door de MKZ crisis, maar inmiddels worden alle activiteiten weer voortgezet.

Op dit moment gaat het heel snel. Er is een groenfondsfonds Midden Delfland, dat de vitaliteit van het groene gebied wil stimuleren (7 miljoen euro). Het fonds is opgericht door de gemeentes Schipluiden, Delft en Den Haag. Aan Vockestaert en het WLTO is gevraagd om een voorstel te doen, dat is inmiddels ingediend. Er wordt een systeem ontwikkeld, de groene diensten, waarin maatregelen die door boeren worden genomen, beloond worden. Dat betekent dat het in stand houden van natuur en land-

schap door boeren, financieel wordt ondersteund. Boeren worden gezien als drager van cultuurhistorisch landschap en zullen daar ook voor betaald worden. Wanneer boeren groene activiteiten opzetten, zoals het aanleggen van een moerasgebied daar waar vroeger weidegrond was, levert dat punten. Nu worden dat soort activiteiten nog niet gehonoreerd omdat men het vanzelfsprekend vindt dat boeren werk doen dat niet direct met hun bedrijfsvoering te maken heeft. Of het is werk dat goed is voor het bedrijf, maar ook voor de samenleving. Dat roept meteen allerlei vragen op. Want koeien in landschap: is dat vanzelfsprekend of kan dat beloond worden?

Al met al mag de werkwijze van Vockestaert een groot succes genoemd worden. Volgens Herman Docters van Leeuwen is een van de belangrijkste factoren daarbij geweest, dat de vereniging voortdurend van zich heeft laten horen. "Het is belangrijk dat je veel praat en initiatieven neemt. Pas dan wordt je gezien als katalysator van ontwikkelingen en als aanspreekpunt voor andere instanties." Verder was het belangrijk dat instanties zich gezamenlijk als Midden Delfland presenteerden. Vockestaert heeft er altijd op gelet dat de dragers van het gebied, de boeren, voortdurend achter de vereniging bleven staan. Ten derde moet je ervoor zorgen dat je faciliteiten binnenhaalt voor de vereniging."

Informatie

Secretariaat: Herman Docters van Leeuwen
W.Buytewechstraat 123a
3024 XC Rotterdam
Tel. (010) 476 35 17

www.vockestaert.nl

Adopteer een koe

Willy Hilverda

Introductie

Het project 'Adopteer een koe' van de Stichting Milieubewustzijn (StiM) maakt het burgers mogelijk, voor een jaarlijks bedrag van € 45,38 een koe te adopteren.

Doelstelling van het project is boeren te stimuleren en te ondersteunen in hun streven naar verduurzaming. Onder duurzame landbouw verstaat de Stichting Milieubewustzijn de landbouw die (op termijn, binnen drie jaar) ecologisch, economisch en sociaal gezond is. Dat betekent: landbouw die tegemoet komt aan de eco-normen, een eerlijke prijs opbrengt en gericht is op het welzijn van de dieren, de boer en de burger.

Een nevendoeel van het project is dat boer en burger een verbinding aangaan en er begrip zal groeien voor elkaars denkbeelden en leefwerelden.

Het initiatief 'leef mee met de boer en adopteer een koe' is ontstaan tijdens de MKZ crisis in 2000/2001. De eerste adoptieronde vond plaats in september 2001.

Momenteel zijn er 1800 koeien geadopteerd.

Initiatiefnemers

De motor achter het initiatief is Stichting Milieubewustzijn (StiM), Centrum voor Co-creatie. Deze organisatie treedt op als bemiddelaar tussen boer en burger en als procesbegeleider bij de verbinding en verduurzaming op regionaal niveau.

Het doel van de Stichting Milieubewustzijn is het bevorderen van harmonie in de mens, tussen mensen onderling en tussen mens en milieu. StiM noemt zichzelf een kraamkamer en voedingsbodem van en voor pioniers met een veelbelovend idee, dat ze graag willen uitwerken tot een concreet product. Als het idee past binnen de doelstellingen van StiM kan deze een actieve rol spelen in het samenbrengen van pioniers en financiers. StiM is actief op vier terreinen:

- educatie en bezieling
- biologische landbouw
- werken in een duurzame samenleving
- eco-energetica.

Naast het project Adopteer een koe organiseert StiM activiteiten als de cursus Ontmoeting met bomen en Vollemaans klank- en healingavonden.

Profijtgroepen

Boeren zijn vooral geworven begin 2001, tijdens de MKZ-crisis. Een item op TV over het project leverde meteen veel respons en aanmeldingen op.

Momenteel worden er geen speciale PR-acties ondernomen. De bekendheid van het project gaat via via.

Het belangrijkste criterium om een boer te laten deelnemen aan het project is dat de boer bereid moet zijn te verduurzamen. Dit criterium is nog een zwakke schakel in het proces. Stichting Milieubewustzijn is geen controlerende instantie, maar volgt de boer en probeert zoveel mogelijk ondersteuning te bieden. Een nieuwe boer begint met het maken van een profiel, waarin hij zijn situatie weergeeft en waar hij het komende jaar aan gaat werken. Aan de hand van dit profiel wordt gekeken hoe het gaat en wordt eventuele begeleiding geboden. Natuurlijk is verduurzamen niet van de ene op de andere dag te realiseren. Het is een proces van jaren.

Het werven van burgers als adopteerdere, of adoptievrienden zoals StiM ze noemt, is op dezelfde wijze gegaan. Aandacht in de pers tijdens de MKZ-crisis leverde veel reacties op. Momenteel gebeurt de aanwas van nieuwe adoptievrienden via mond-tot-mondreclame.

Motieven van burgers om mee te doen lopen uiteen van dierenliefde tot een bijdrage willen leveren aan een beter milieu. Een adoptieovereenkomst geeft de burger overigens niet het recht zich te bemoeien met de gang van zaken binnen het boerenbedrijf.

Een klein knelpunt is dat de verwachtingen van de burgers soms niet geheel overeenkomen met de werkelijkheid.

Draagvlak en begeleiding

Het project wordt actief ondersteund door de Land en Tuinbouw Organisatie (LTO), de landelijke actie 'Geef MKZ-boeren toekomst', de Body Shop en Wakker Dier. Momenteel zijn er gesprekken gaande met Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM), Biologica en Strohalm.

Voor de deelnemende boeren organiseert de Stichting Milieubewustzijn 'boerendagen'. Tijdens

deze dagen bepalen de boeren met elkaar en met StIM welke duurzame maatregelen genomen worden. De boeren gaan hierover een overeenkomst aan met het StIM.

StIM zoekt momenteel naar nieuwe manieren om de boeren beter te kunnen ondersteunen in hun streven naar verduurzaming.

Werkwijze

Burgers betalen per jaar € 45,38 aan een boer en adopteren daarmee een koe. In principe duurt de adoptie zo lang als de koe leeft. Dat komt neer op een overeenkomst van minimaal tien jaar.

Er kunnen ook meerdere koeien geadopteerd worden. Het geld gaat voor 100% naar de boer, die het kan gebruiken om zijn intenties voor verduurzamen te realiseren. De adoptievriend mag minimaal twee keer per jaar het bedrijf bezoeken op vaste bezoeken en ontvangt vijf nieuwsbrieven van de StIM. De meeste contacten worden gelegd via de website. Wie via de website aangeeft geïnteresseerd te zijn, krijgt een informatiepakket toegezonden. Als het besluit is genomen een koe te adopteren, wordt een adoptieovereenkomst afgesloten. De koeien worden vier keer per jaar toegewezen. Bij de toewijzing houdt StIM rekening met de wensen van de burgers. Wil men een koe in de buurt? Wil men een koe adopteren van een biologische boer? Wanneer de adoptie is geregeld, ontvangt de adoptievriend een certificaat met het adres van de boer. De deelnemende boeren houden twee keer per jaar open dagen waarop de adoptievrienden welkom zijn. Tijdens de eerste boerderijdag die een adoptievriend bezoekt ontvangt hij/zij een foto van de koe.

Organisatie en financiën

De organisatie van het project is in handen van Stichting Milieubewustzijn. Het bestuur van de stichting bestaat uit vier personen. Ook de kring van adviseurs bestaat uit vier personen. Het bureau heeft negen medewerkers, waarvan er drie op free lance basis werken.

Stichting Milieubewustzijn heeft vooralsnog de kosten voor Adopteer een koe bijna volledig gedragen. Het is de bedoeling dat het project zelfdragend wordt.

Scharrelaars zoeken adoptanten

Om de administratiekosten te dekken wordt tegenwoordig een eenmalige bijdrage van € 15,- gevraagd van een nieuwe adoptievriend. Stichting Milieubewustzijn is een particuliere organisatie die grotendeels wordt gefinancierd door twee grote en een aantal middelgrote en kleine donateurs.

Ontwikkeling

Het is de wens van de StIM om de aan het project deelnemende boeren meer te ondersteunen bij hun streven naar verduurzaming. Men denkt hierbij aan het inschakelen van deskundigen en het organiseren van studiedagen.

Informatie

Stichting Milieubewustzijn, Centrum voor Co-creatie
Noordereinde 56
1234 JJ 's-Gravenland
Tel. (035) 655 93 59
Fax (035) 655 93 60
E-mail info@milieubewustzijn.nl

Websites:

www.adopteereenkoe.nl
www.milieubewustzijn.nl

Vereniging Deelauto Lismortel

Ellie Smolenaars

Introductie

Drie auto's bezit de Vereniging Deelauto Lismortel (Eindhoven), die worden gereden door 15 leden. De Vereniging startte september 1996. De bewoners van een Centraal Wonen-project, een project met gemeenschappelijke voorzieningen, hoorden van het autodelen binnen woongemeenschap De Vierschaar uit Apeldoorn. Bewoonster Jacqueline Kuppens besloot haar schouders onder het autodelen in Eindhoven te zetten. Inmiddels zijn er drie auto's gemiddeld 55% van de tijd tussen 7.00 uur en 24.00 uur onderweg.

Een complete auto om te delen

Bewoonster Jacqueline Kuppens was de initiatiefneemster: "Ik zelf kom uit de landbouweconomie en had kennism gemaakt met ideeën uit de coöperatiewereld." Na heel veel voorbereidingstijd en alles heel goed te hebben doordacht, stelde Kuppens een huishoudelijk reglement met financieel plan op.

Met vier mensen werd een auto gekocht voor f4.500. De Vereniging leende dit geld van de leden en later werd daar geld bij geleend in de vorm van een gewone marktlening bij een bank.

Het autodelen heeft een duidelijke milieudoelstelling. Jacqueline Kuppens: "Je gaat heel anders met je mobiliteit om. Je denkt na of je de auto neemt, of de fiets. Een neveneffect is dat door dit systeem mensen auto kunnen rijden die het anders niet kunnen." Het scheelt de leden al snel enkele honderden gulden per maand en iedereen heeft er rechtstreeks financieel voordeel bij.

De deelnemers

De leden van Vereniging Deelauto Lismortel wonen allen in dezelfde straat. Evenveel mannen als vrouwen zijn nu lid. Op voorzitter Jacqueline Kuppens na zijn alle met actieve leden in bestuurs-, schoonmaak- en onderhoudswerk mannen. Kuppens is voor Groen Links wethouder van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van de gemeente Eindhoven.

Hoe word je lid van de deelauto vereniging? Er is een strakke toelatingsprocedure. De naam van iemand die lid gaat worden, wordt eerst bekend

gemaakt. Leden die twijfels hebben over dit nieuwe lid, melden dit op papier bij de voorzitter. Het nieuwe lid mag vervolgens reageren en dan wordt blind gestemd over de toelating.

Jacqueline Kuppens: "We moeten het vertrouwen hebben dat het lid goed met eigendom van anderen omgaat. Slikt iemand bijvoorbeeld medicijnen die de rijvaardigheid beïnvloeden, of is de persoon agressief? Dat zijn redenen om iemand niet toe te laten. Daar moet je je ogen niet voor sluiten." Degene die het organiseert moet altijd denken: op welke gronden kan ik weigeren? Kuppens: "Zorg dat je een lid eruit kunt zetten met een snelle procedure. En denk eraan om betalingsachterstanden te voorkomen."

De vereniging heeft nog nooit conflicten gehad en heeft louter tevreden leden. Continu staan er mensen op de wachtlijst om toegelaten te worden als lid, op dit moment telt de wachtlijst drie mensen. Afvallers zijn leden die verhuizen, die dagelijks een auto nodig hebben en er zelf een kopen, of een lease-auto van de baas krijgen.

Draagvlak en begeleiding

De autodeel vereniging is een zelfstandig functionerende vereniging. De leden maken deel uit van de woongemeenschap Lismortel, maar verder opereert het autodelen daar los van. Het is ook gezellig. Na een vergadering gaan de leden altijd nog iets leuks doen. Er wordt geïnvesteerd in sociaal contact en in bijzondere momenten, zoals het vieren van het eerste lustrum.

Een belangrijke drager is voorzitter Jacqueline Kuppens, die met kennis van het functioneren van coöperaties de vereniging opzette. De doelen zijn sinds de start niet gewijzigd. De leden komen uit een selectieve kring, namelijk een straat met woongemeenschapbewoners.

Er is geen professionele begeleiding. De opzet en uitvoering is in eigen handen, met als voorbeeld in het allereerste begin, het autodeelproject van woongemeenschap De Vierschaar uit Apeldoorn.

Werkwijze

De vereniging drijft op strakke afspraken in combinatie met een vertrouwensband tussen de leden. Alle leden hebben alle sleutels, plus een sleutel van een kastje in de straat, waar intekenlijsten en benzinelijsten liggen.

Alle autokosten zijn variabel gemaakt. De kostprijzen zijn zo vastgesteld, dat de vereniging bij 40% gebruik van de auto's quitte speelt. Dit cijfer is een ervaringscijfer afkomstig van de autodeelvereniging uit Apeldoorn, die als voorbeeld diende.

De leden betalen een 'instapbedrag' per keer dat de auto wordt gebruikt, nu vastgesteld op € 3,- plus een bedrag per uur van € 0,30 en een bedrag per kilometer van € 0,15.

Het uurbedrag is niet te hoog, zodat de auto niet te krap wordt ingepland, maar ook niet te laag, zodat de auto's niet gereserveerd stil staan.

Een lid heeft bij schade € 150 eigen risico. Ook als het een kleine schade betreft, die niet gerepareerd wordt. De auto's die dat waard zijn, zijn all-risk verzekerd.

Twee leden verzorgen de schoonmaak, een lid het onderhoud. De ervaring leert dat dit ieder ongeveer anderhalf uur per maand kost.

Organisatie

De Vereniging is een eigen rechtspersoon. Het bestuur bestaat uit vijf leden: voorzitter, secretaris, penningmeester en twee gewone bestuursleden. Het bestuur komt twee keer per jaar bijeen, bestuur en leden ook twee keer per jaar. Dan worden alle taken verdeeld.

Financiën

De Vereniging drijft op 50% eigen geld en 50% geleend geld. De Vereniging betaalt de aanschaf van de auto's, onderhoud, ANWB-lidmaatschap, verzekeringen, wegenbelasting, enzovoort. De leden ontvangen maandelijks een rekening die afhankelijk is van het gebruik.

Aan het eind van het jaar worden de werkelijke prijzen berekend en tot nu toe is het saldo altijd positief geweest, d.w.z. er is teveel betaald. Dit potje is een schuld aan het lid die wordt uitbetaald als het lid dat wil, of het wordt als kasgeld gebruikt voor het volgend jaar.

Met de belastingdienst is afgesproken dat er aantoonbaar geen winst wordt gemaakt en dat iedereen uit de straat kan deelnemen. Daardoor hoeft ook geen BTW-boekhouding te worden gevoerd.

Ontwikkeling

Het loopt goed en de verwachting is dat het zeker nog tien jaar zo doorgaat, lang dus. De wens is de vereniging te stabiliseren op het niveau van 15 leden en 3 auto's, omdat dat precies te overzien is. Risico's worden gemeden. Het gaat om goed onderling vertrouwen en goed vastgelegde afspraken. Gelukkig zijn er nog geen conflicten gerezen, maar je daarop voorbereiden is een overweging geweest bij het opstellen van het huishoudelijk reglement. Heel belangrijk is de coöperatie-filosofie en de consequenties voor de organisatie van financiën en autogebruik

Strak georganiseerd, geheel in eigen beheer, een gezonde vertrouwensbasis en een strak financieel concept. Dat zijn de ingrediënten van het succes van Vereniging Deelauto Lismortel.

Over het financieel concept en de coöperatiegedachte zegt Jacqueline Kuppens: "Leden zeggen steeds: laten we sparen, laten we vermogen opbouwen, maar dan moet ik altijd uitleggen dat we dat juist niet moeten doen. Want anders kan iemand zeggen: 'ik heb veel gereden, dus ik heb meer rechten dan jij.' Daardoor ontstaat ongelijkheid. Dat wil ik persé voorkomen. Iemand die de auto's veel gebruikt is niet waardevoller dan anderen die de auto's minder gebruiken. Bovendien hoef je mensen die weggaan niet uit te kopen."

Kuppens: "De Kansentlas is bedoeld voor sociaal werkers? Dan is het belangrijk erop te hameren dat het zakelijk helemaal moet kloppen en je moet echt geen concessies doen. Het is echt een heel zakelijke overeenkomst."

Kuppens denkt dat een soort helpdesk handig zou zijn voor nieuw te starten autodelers. Zij zelf schreef een handboek voor het opzetten van een vereniging en zou dat graag publiceren voor een breder publiek.

Informatie

Jacqueline Kuppens, voorzitter
Website www.lvcw.nl/cwl
E-mail j.kuppens@eindhoven.nl

Het Groene Dak - Een ecologisch woningbouwproject

Jeroen Flamman

Introductie

Het Groene Dak is een bewonersvereniging voor ecologisch wonen en bouwen. Ecologisch bouwen is erop gericht het milieu en de natuur zo weinig mogelijk te belasten en een goed leefmilieu te creëren. Bij ecologisch bouwen gaat het niet alleen om de huizen zelf, maar ook om de woonomgeving. Het is belangrijk dat er een goed klimaat ontstaat voor planten, dieren en mensen. Vervuiling en verdroging moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. Fietsen, wandelen en openbaar vervoer krijgen in een ecologische woonomgeving voorrang boven de auto. Ook is er aandacht voor sociale veiligheid en de “menselijke maat” van de woonomgeving.

Vijver

Kortom: het gaat om een goed leefmilieu. In het Groene Dak is aandacht besteed aan de woonomgeving, energiebesparing, waterbesparing, het gebruik van verantwoorde bouwmaterialen en beperking en scheiding van afval.

Initiatief

Het project is ontstaan op initiatief van de bewonersvereniging het Groene Dak, die in 1989 werd opgericht. Een groep vrienden nam vanuit idealisme het initiatief en kreeg gemeentelijke subsidie om een haalbaarheidsonderzoek te doen naar ecologisch wonen. Daar kwam een programma van eisen en wensen uit voort dat aan architect Tjerk Reyenga, Woningbouwvereniging Prinses Juliana en projectontwikkelaar Geelen werd voorgelegd. De ambities waren groot, op het gebied van zowel ecologie als betaalbaar en sociaal wonen. De vereniging heeft die drie zaken altijd getracht te combineren, omdat er alleen dan voldoende draagvlak voor het project kon ontstaan. Toen de woningen er eenmaal stonden is de factor beheer een steeds belangrijkere rol gaan spelen.

De vereniging heeft zich vier jaar lang actief ingezet voor betaalbare, ecologische woningen, geschikt voor verschillende samenlevingsvormen. De bewoners bepaalden zelf welke ecologische aspecten ze wilden toepassen. Veel van die maatregelen waren te duur. Het is een heel proces geweest met gemeente en aannemers om het voor

elkaar te krijgen.

Het project heette ‘Het groene dak’ omdat het oorspronkelijke idee was om bij alle huizen grasdaken te maken. Maar dat is om financiële redenen losgelaten. Alleen het projecthuis heeft nu zo’n grasdak.

Wat ecologie betreft ging de aandacht in eerste instantie uit naar passieve en actieve zonne-energie, waterbesparing, milieuvriendelijke bouwmaterialen en gevarieerde beplanting.

Deelnemers

Bij de start van het project woonden er in het Groene Dak 90 volwassenen en 40 kinderen. De eerste jaren was er buitengewoon weinig verloop, mensen willen er blijven wonen. De vaste kern is nog altijd aanwezig, maar er zijn ook nieuwe, gemotiveerde mensen bijgekomen. Men vindt het waardevol om een eigen huis en een eigen leven te hebben en aan de andere kant deel uit te maken van zo’n vereniging die een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid heeft voor de eigen leefomgeving.

Het sociale aspect is een opvallend bijverschijnsel van dit ecologisch woonproject. Waar andere woonprojecten vaak sociale cohesie als doel hebben, en er uiteindelijk een vervlakking optreedt, geldt het hier als middel om een ecologisch woonproject te realiseren. Dat geeft het een zekere bestendigheid.

‘Groene-dakkers’ zijn geen doorsnee mensen. De ontstaansgeschiedenis heeft tot gevolg gehad dat alleen bepaalde personen zich tot dit project aangetrokken voelde. Daarom heerst de gedachte dat wanneer zich nieuwe bewoners aandienen, het risico bestaat dat er verschuivingen optreden in het karakter van de bewonersgroep ten koste van de identiteit van de vereniging.

Voor huurders is, onder andere om die reden, een drempel opgeworden. Zij moeten aspirant-lid worden van de vereniging en komen op een wachtlijst te staan. Komt er een plaats vrij in een woongroep, dan komen meerdere mensen van de wachtlijst kennismaken en maakt de groep een keuze. Bij zelfstandige huurwoningen wordt eveneens uit de wachtlijst geput. Wie boven aan staat komt het eerst in aanmerking.

Bij koopwoningen ligt het wat moeilijker. Men kan een huizenbezitter immers niet voorschrijven aan wie hij zijn huis moet verkopen. Wel wordt de voorwaarde gesteld dat leden van Het Groene Dak eerder dan de buitenwacht op de hoogte worden gesteld als er een huis te koop is. Wie het huis koopt moet lid worden van Het Groene Dak en wil vanzelfsprekend weten wat dat inhoudt. Door potentiële kopers grondig te informeren vindt ook een natuurlijke selectie plaats.

Er wordt veel betrokkenheid verwacht van de bewoners. Ongeveer vier op de vijf bewoners toont zich betrokken, waarvan een klein deel heel intensief. Maar er is alle ruimte voor dergelijke verschillen.

De rode daken

Organisatie en werkwijze

Het Groene Dak omvat een blok van zesenzestig woningen rondom een gemeenschappelijke binnentuin. Centraal staat een gebouwtje met een groen dak; dat is het projecthuis, bewonerscafé en de plaats voor de vergaderingen van de vereniging. Het complex bevat twee- en driekamerwoningen, met verschillende gemeenschappelijke ruimtes, ingedeeld naar de wensen van de bewoners. Er zijn ook vier- en vijfkamerwoningen en maisonnettes. Dit alles verdeeld over koop- en huurwoningen.

Het binnenterrein is door de vereniging aangelegd en wordt ecologisch beheerd. Dwars door het binnenterrein was door de gemeente in eerste instantie een weg gepland. Door de inspanningen van de vereniging is die verdwenen, waardoor een grote gemeenschappelijke tuin kon worden aangelegd, waar kinderen kunnen spelen, moestuintjes gehouden kunnen worden en je in de zon kunt zitten. De privé-tuinen zijn acht meter diep, wat minder is dan gebruikelijk.

Midden op het binnenterrein is een projecthuis gebouwd van leem en met een grasdak. In dit huis worden groepen voorgelicht over het Groene Dak en ecologisch bouwen. Daarnaast is het bedoeld voor ledenvergaderingen, kinderopvang en bijvoorbeeld feestjes.

De vijver is een belangrijk onderdeel van de tuin. In de vijver wordt het regenwater dat van de daken komt opgevangen. Voordeel is dat het water langer in de omgeving wordt vastgehouden, wat weer een

beetje helpt tegen de verdroging.

Er wordt in het Groene Dak veel geëxperimenteerd met nieuwe methoden voor ecologisch wonen. Soms echter lopen deze uit op een mislukking. Een voorbeeld hiervan, dat vele kranten haalde, was het experiment met composttoiletten in een aantal huizen. Deze moesten uiteindelijk ontmanteld worden wegens ontploffingsgevaar en stankoverlast.

Het parkeren is een kwestie die de ledenvergaderingen de laatste tijd beheerst. Bij de aanleg van de straten heeft Het Groene Dak de gemeente verzocht om een lager aantal parkeerplaatsen aan te leggen dan gebruikelijk. De norm in de wijk Voordorp is 1,2 parkeerplaats per woning; Het Groene Dak heeft 0,5 per woning. Nu Voordorp ruim vijf jaar bewoond is, ontstaan er parkeerproblemen in de hele wijk. Kinderen worden groot en nemen een eigen auto, garages blijken voor andere doeleinden te worden gebruikt, en ook in Het Groene Dak hebben langzamerhand meer mensen een auto. Na enkele lichte aanvaringen met buurtbewoners is afgesproken dat 'Groene-dakkers' alleen aan hun eigen kant van de straat parkeren. De discussie om dit probleem op te lossen loopt nog volop. Er zijn groenstrookjes aangewezen die eventueel zouden moeten wijken voor parkeerplaatsen, maar niet iedereen geeft zijn principes zo snel op. Sommige leden roepen de andere op om auto's te delen. Nog zonder succes.

Financiën

Alle genomen ecologische maatregelen zijn mogelijk voor zo'n € 8.000,- tot € 10.000,- per woning. Dit bedrag is hoofdzakelijk met subsidies gedekt. Ook de leden dragen bij aan de financiering van het project door gedurende tien jaar zo'n € 15,- tot € 30,- per woning per maand te betalen aan de ecologische maatregelen, de tuin en het projecthuis. Sommige investeringen kunnen zich op termijn terugverdienen, zoals de energiebesparende maatregelen.

Ontwikkeling

Het eerste lustrum van het Groene Dak is succesvol geweest. Men woont plezierig en toont een redelijk grote betrokkenheid bij de woonomgeving. Bovendien worden de gemeenschappelijke tuin en het sfeervolle tuinhuis veelvuldig gebruikt en redelijk goed onderhouden. Verder vervult Het Groene Dak een voorbeeldfunctie wat betreft milieuvriendelijk bouwen en heeft het onderzoeksresultaten opgele-

Westkant

verd die missers elders kunnen voorkomen. Een ecologische woning bouwen is één, maar er verantwoord in wonen is twee. Komende jaren wil de vereniging aandacht besteden aan de inrichting van de woning, energiezuinig leven, milieuvriendelijk wassen en afwassen, enzovoort.

Het Groene Dak is een aanzet en stimulans geweest tot nieuwe initiatieven. Er komen steeds meer ecologische bouwprojecten, waarbij subsidie vaak niet eens meer nodig is en alles vanzelf lijkt te gaan. Wat daarbij opvalt is dat bewoners steeds minder vaak betrokken worden bij de bouw van de woningen. De projecten worden allemaal met een sneltreinvaart gerealiseerd, en de bewoners komen achteraf een huis kopen. Tijd voor inspraak lijkt er niet meer te zijn.

Al met al hebben Het Groene Dak en vergelijkbare initiatieven de milieuvriendelijke bouw een fikse injectie gegeven. Aan een zonneboiler bijvoorbeeld

is tegenwoordig heel gemakkelijk te komen; gescheiden inzameling van afval is vanzelfsprekend geworden; waterbesparende douchekoppen en kranen worden steeds meer toegepast; aan het gebruik van passieve zonne-energie wordt vaker gedacht bij nieuwbouw; gebruik van een energiezuinige verwarmingsketel is standaard geworden in nieuwbouw; toepassing van waterbesparende toiletten komt steeds vaker voor; ook het gebruik van regenwater krijgt steeds meer toepassing, en het gebruik van PVC staat vrijwel overal ter discussie.

Informatie

Het Groene Dak (HGD)
Simon Bolivarstraat 51
3573 ZJ Utrecht
Tel. (030) 273 59 79
E-mail groenedak@ision.nl
Website www.groenedak.nl